

УДК 821.161.3.09

Г.А. Гладкова**ІДЭЙНА-МАСТАЦКІ АНАЛІЗ ЛІТАРАТУРНАГА ЗБОРНІКА
І. БЫКОЎСКАГА «ВЯСКОВЫЯ РАЗВАГІ»**

Артыкул мае на мэце ідэйна-мастацкі аналіз літаратурнага зборніка польскамоўнага пісьменніка Беларусі канца XVIII стагоддзя І. Быкоўскага «Вясковыя развагі» і вылучэнне спецыфікі мастацкага метаду пісьменніка. На багатым факталагічным матэрыяле кнігі «Вясковыя развагі» робяцца высновы пра значны ўплыў філасофіі і эстэтыкі сентыменталізму на літаратурную творчасць паэта, драматурга, перакладчыка і мемуарыста І. Быкоўскага, пра шырыню тэматычнага і жанравага дыяпазону пісьменніка, асаблівасці яго творчай манеры. Актуальнасць разгледжанай тэмы заключаецца ў даследаванні аднаго з прыярытэтных напрамкаў айчыннай літаратуразнаўчай навукі – літаратурнага працэсу Беларусі XVIII стагоддзя на прыкладзе творчасці польскамоўнага пісьменніка Беларусі эпохі Асветніцтва Ігнація Быкоўскага.

Зборнік паэзіі польскамоўнага пісьменніка Беларусі паручніка расійскіх войск Ігнація Быкоўскага «Вясковыя развагі» быў выдадзены ў Вільні ў 1799 годзе ў друкарні піяраў. Дазвол на друк падпісаны кніжным цензарам Аўгусцінам Тамашэўскім, пра што сведчыць надпіс на вокладцы кнігі.

Зборнік не мае ярка акрэсленай кампазіцыйнай структуры і ўяўляе сабою спалучэнне рознатэматычных разваг аўтара, што пацверджана назвай кнігі. Умоўна зборнік можна падзяліць на нераўназначныя па аб'ёме праявілі часткі, дзе развагамі ў прозе сталі «Заўвага пра кнігі і карысць ад іх чытання», «Прамова, агучаная ў час прыняцця ў Таварыства літаратараў» і «Уяўленне пра дабрачыннага мужа». Шырокая жанравая палітра вершаванай часткі прадстаўлена байкай «Воўк-мараліст», паэмай «Пустая марнасць – усё марнасць», песнямі, ідыліямі, вершамі. Жанравая разнастайнасць зборніка напоўнена тэматычным багаццем, якое раскрываецца праз філасофскія развагі паэта, чэрпаючага натхненне ў сусветным мастацтве.

І. Быкоўскі – прадстаўнік эпохі Асветніцтва, паэт-філосаф, што імкнецца пашырыць у грамадстве прагрэсіўныя ідэі, адна з якіх – асвета і адукацыя. Нездарма зборнік адкрываецца разважаннем паэта над роляй кнігі і карысцю ад яе прачытання.

«Заўвага пра кнігі і карысць ад іх чытання» ўяўляе сабой рэкамендацыю чытачу, як прыступаць да чытання, тлумачэнне прызначэння кнігі і яе каштоўнасці. Асветнік Быкоўскі адзначае, што кніга дазваляе чытачу разважаць пра аўтарскі характар, меркаваць пра яго талент, час напісання кнігі і абставіны жыцця пісьменніка.

Паэт-філосаф высока ацэньвае ролю гісторыі, якую, паводле меркавання рымлян, называе «światłem prawdy i Nauczycielką życia» («святлом праўды і Настаўніцай жыцця») [1, с. 4]. Пры чытанні гістарычных кніг карысным, на думку аўтара, з'яўляецца веданне ўсеагульнай гісторыі, якая заключае ў сабе пачаткі ўсіх галін ведаў. І. Быкоўскі сцвярджае, што праца адукаваных людзей, накіраваная на пашырэнне ведаў, заўсёды мела ўдзячнасць нашчадкаў. Шчасце чалавека, лічыць паэт, заключаецца ў магчымасці «dobrze myśleć, a mądrze i roztropnie czynić» («добра мысліць, разумна і разважліва дзейнічаць») [1, с. 5]. Як адзначае пісьменнік, для гэтага карысна ведаць логіку, якая вучыць дакладнаму мысленню, і мараль, якая дае правілы дабрачыннага жыцця.

«Прамова, агучаная ў час прыняцця ў Таварыства літаратараў» – гэта тэкст ад першай асобы, агучаны, відавочна, самім паэтам. Прамоўца адзначае прагрэсіўныя тэндэнцыі свайго эпохі, звязаныя з пашырэннем навук у грамадстве. І. Быкоўскі лічыць,

што толькі навукі не пакідаюць чалавека ў няшчасці, хоць шлях да іх звільсты і нялёгкі. Стыль прамовы вылучаецца натуральнай у дадзенай сітуацыі эмацыянальнай узрушанасцю прамоўцы, якая зафіксавана ў шматлікіх клічных сказах і рытарычных пытаннях, імкненні аўтара выказаць думку вобразна, ярка, запамінальна.

«Уяўленне пра дабрачыннага мужа» – гэта аўтарскае бачанне ідэалу сучасніка. Пісьменнік пералічвае маральныя каштоўнасці дабрачыннага мужа: уменне спачуваць, працавітасць, абьякавасць да багаця, сумленнасць, стрыманасць у ежы і напоях, добразычлівасць, ветлівасць, міласэрнасць і г.д.

Такім чынам, празаічная частка зборніка «Вясковыя развагі» дэманструе чытачу дзейснага аўтара, які з прыхільнасцю ставіцца да прагрэсіўных павеваў асветніцтва, імкнецца пашырыць іх у грамадстве, заклікае сучасніка да авалодвання навукамі і пастаяннага самаўдасканалення.

Вершаваная частка зборніка прадстаўлена байкай «Воўк-мараліст», паэмай «Пустая марнасць – усё марнасць», песнямі, ідыліямі, вершамі. Пісьменнік спрабаваў сілы ў розных жанрах, нават тых, якія па класіцыстычнай іерархіі адносіліся да нізкіх. Паказальна, што зборнік «Вясковыя развагі» не ўключыў ні адну оду, так папулярную ў ранейшай творчасці паэта (зборнік «Вершы» 1798 г.), затое прадэманстраваў узор байкі, ідыліі, песні.

Адкрывае паэтычную частку зборніка байка «Воўк-мараліст». Твор грунтуецца на дыялогу старога і маладога ваўка, пры гэтым стары воўк павучае сына, як жыць: «*Com ja szedł, idź tym torzem. // Prowadź życie niewinno, a brzydź się dzieżą, // Ty z snotliwą młodzieżą. // Przyrzeczenia dotrzytuj, a nie bądź liśliwy... // Strzesz się mocno... Krwią się niewinną mazać*» («Ідзі дарогай той, што я праклаў, // Праводзь жыццё нявінна, без забаў, // Жыві з цнатлівай моладдзю, не будзь ліслівы, // І бойся пэцкацца крывёй нявіннай») [1, с.14].

Воўк, часта сустракаемы баечны персанаж, традыцыйна ўспрымаецца як алегорыя моцнага, драпежнага чалавека (байкі Эзопа «Воўк і конь», «Воўк і ягня»; Бабрыя «Леў і воўк»; Г.Э. Лесінга «Асёл і воўк» і інш.). Аднак байка І. Быкоўскага падае нечаканую трактоўку вобраза: у пачатку твора воўк не толькі сам вызначаецца цнатлівымі паводзінамі, але і сына заклікае да цяпцімасці. Змена адносін маладога ваўка да слоў прамоўцы ад стараннага слухання да пагарды і насміхання пачынаецца, калі воўк-сын заўважае запэцканую ў кроў і пакрытую ягнячай воўнай морду бацькі. Хітры малады воўк не выкрывае падман, а, наадварот, выказвае жаданне ісці падобным шляхам. Цяпер чытацкае ўспрыманне сутнасці ваўка становіцца бліжкім да традыцыйнага: пад ваўчынай скурай не бывае добрага сэрца.

Для І. Быкоўскага на ўсіх этапах творчасці прыярытэтнымі заставаліся маральныя праблемы грамадства. Як бачна, байка «Воўк-мараліст» выкрывае крывадушнасць, фальш і ханжанства – незнішчальныя грамадскія заганы, з якімі пісьменнік змагаўся сродкамі мастацкага слова. Паэт кажа, што немагчыма пад знешняй прыстойнасцю схваць драпежніцкую сутнасць, павучанне не мае цаны, калі яно не падмацавана ўласным прыкладам. Гэта сентэнцыёзная мараль вынесена ў канец байкі: «*I ten gróžno z Ambony lud do snoty neśi, // Jeśli jej sam nie święści*» («З Амвона марна вабіць люд цнатлівасць зведаць // Той прапаведнік, што ў сказанае сам не верыць») [1, с. 15]. Такім чынам, аўтар, скарыстаўшы магчымасці байкі, выступіў як паэт-гуманіст, акцэнтуючы ўвагу сучаснікаў на маральна-этычных праблемах грамадства.

Нагадаем, што адной з вызначальных рыс літаратурнай творчасці І. Быкоўскага было спалучэнне тэндэнцый тагачасных пануючых эстэтычных напрамкаў – класіцызму і сентыменталізму. Менавіта ўплывам філасофіі і эстэтыкі сентыменталізму тлумачыцца аўтарская спроба стварэння парафраза Эклезіяста – адной са

старазапаветных кніг Бібліі, якая вырашала праблему зямнога быцця з адзначна песімістычнай пазіцыі.

Вершаваныя пераклады біблейскіх тэкстаў – старая традыцыя ў сусветнай літаратуры. Яшчэ ў антычнасці паэты стварылі біблейскія парафразы для таго, каб наблізіць паэтыку Бібліі, якая ўзнікла ў кантэксце старажытнай усходняй культуры, да заходняй аўдыторыі. У рускай літаратуры біблейскія парафразы вядомыя з часоў С. Полацкага.

Эклезіяст – адна з позніх частак Старога Завета, першы парафраз якой быў створаны ў III ст. н.э. Грыгорыем Неакесарыйскім. Аўтар Эклезіяста прыняў галоўную ідэю язычніцкай метафізікі пра цыклічны рух Сусвету, дзе пануе закон вечнага вяртання. У кнізе адлюстравана жыццёвая мудрасць, роздум, вопыт чалавека, які шмат бачыў і ведаў, але над гэтым уладарыць адзіная думка – «усё марнасць».

Інтэрпрэтацыйная Эклезіяста стала паэма І. Быкоўскага «Пустая марнасць – усё марнасць». Гэты парафраз тэматычна і танальна блізкі да арыгінала. Жыццё, на думку аўтара, прайшло пад знакам марнасці, нават навука не здолела стаць арыенцірам: «*Alić przepaści jej zgłębione! // Zaliż przeniknął który? // Wszystkie cuda natury // Próżne usiłki były czupnione*» («Бяздонне ведаў нескранутых! // Ці здолеў нехта ахапіць // Прыроды таямніцы-цуды? // Пустое – спробы тут рабіць») [1, с.17]. Паступова паэт пераходзіць да разваг пра сутнасць улады, непастаянства густу, немагчымасць мець вечную асалоду ад ежы і напоў і г.д.

Сацыяльны матыў, уведзены І. Быкоўскім згодна з ч. IV Эклезіяста, вынікае з рэзкага супрацьпастаўлення багатых і бедных: «*Duma zaś z jęków jych biednych szydzi; // Bogacz w roskorzy cały // Nurzając się zuchwał, // Gardzi nędznemi i ich się wstydzi*» («Ганарлівы са стогнаў бедных смяецца, // Багаты ў раскошы ўвесь патанае, // Нахабны, беднымі ён пагарджае // І адцурацца ад іх імкнецца») [1, с. 19]. Агульная песімістычная танальнасць сінтэзуецца паэтам у яркім вобразным параўнанні чалавека, які змагаецца з цяжкасцямі зямнога быцця, і карабля, які гіне пад напорам хваль. Жыццёвае кола зямнога шляху чалавека набывае новую праекцыю: замкнёны ў межах зямнога існавання рух пераносіцца на іншыя (папярэднія і наступныя) пакаленні. «*Няшчасці нашых дзедаў // І нам надарыцца зазнаць, // А потым і нашчадкам // Турботаў тых не мінаваць*», – канстатаваў І. Быкоўскі адвечны закон жыцця, паўтараючы цэнтральны матыў Эклезіяста пра зададзенасць быцця («Што было, тое і будзе; І што рабілася, тое і будзе рабіцца, і няма нічога новага пад сонцам») (ч. I).

Асветніка І. Быкоўскага цікавіла філасофскае пытанне пра субстанцыю душы і вечнасць яе існавання. Паэт адзначае, што навука не ў стане адказаць на гэтае пытанне. Як і аўтар Эклезіяста, І. Быкоўскі прытрымліваецца крэацэанісцкай ідэі стварэння жывой і нежывой прыроды. Праводзячы паралелі паміж чалавекам і жывёльным светам, паэт супрацьпаставіў жывёльнаму інстынкту чалавечы рацыяналізм. На думку асветніка, разумовы пачатак вылучае чалавека з жывёльнага свету, у астатнім божыя стварэнні падобныя: «*Równie się z nami rodzą // I kłóca się i godzą, // Jeden też wszystkich zgon równie czeka*» («Аднолькава з намi нараджаюцца, // І мірацца, і спрачаюцца, // Адзін усіх скон таксама чакае») [1, с. 24].

Канстатацыя хуткаплыннасці жыцця прыводзіць аўтара да высновы пра ашчаднае карыстанне кожным жыццёвым момантам. Паэт нібы забывае пра сумны настрой, дае чытачу параду: «*Użyj wesoło twojej młodości! // Z serca zaś wyrzuć smutki, // Wszak życia czas jest krótki, // Ni się troskliwie badaj przyszłości*» («Вясёла праводзь сваю маладосць! // З сэрца смутак хутчэй выганяй, // У час жыццёвы такі кароткі // Ты пра будучае не разважай») [1, с. 26].

Зроблены І. Быкоўскім парафраз Эклезіяста адрозніваецца ад арыгінала стылем: аўтар выкарыстаў вершаваную форму, эмацыянальную афарбаванасць замест

абстрагаванай назіральнасці, стварыў арыгінальныя вобразы для перадачы сэнсу першакрыніцы. Апрацаваныя паэтам сентэнцыі вызначаюцца большай лаканічнасцю, сувяззю з рэаліямі часу, іх трактоўка зазнала ўплыў традыцыйных для сентыменталізму матываў адзіноты, разгубленасці, песімізму.

Наступны жанр, сустрэты ў кнізе «Вясковыя развагі», – літаратурная песня, што сведчыць пра ўплыў сентыменталізму на творчасць паэта.

Літаратурная песня «Адзінота» належыць да ўзораў ролевай лірыкі, дзе ад імя дзяўчыны паэт ухваляе жыццё на ўлонні экзатычнай прыроды. Лірычная герайна любіць і славіць адзіноту: «Ukochana osobności! // O chwilo nader mi miła! // Odtąd nie czuję tęskności, // Skorom siebie ulubiła» («Любая адзінота! // Прыемная надта хвіліна! // З той пары я не чую маркоты, // Як усім сэрцам цябе палюбіла») [1, с. 29].

Ідылічныя малюнкi прыроды поўняцца журчаннем ручая, трэлямі турка і салавейкі, забаўкамі жывёл. У традыцыі эстэтыкі сентыменталізму аўтар падае апісанне матэрыяльнай, надпрыроднай сферы (жыллё, адзенне герайні), дзе пануе мінімалізм і натуральнасць (паркан з кветак, вянок з ружы, вопратка з воўны, крыніца замест люстэрка).

У песні паступова ўзмацняецца адзін з асноўных матываў сентыментальнай лірыкі – адмаўленне цывілізацыі і грамадства, поўнага сацыяльных і маральных заганаў. Лірычная герайна радуецца, што крывадушнасць і няўдзячнасць ёй невядомы, бо аддаленасць ад грамадства ў прыватнасці і цывілізацыі ў цэлым дазваляе дзяўчыне захаваць духоўную гармонію.

Песня «Чаму ў шлюбных парах рэдка калі падыходзяць адно аднаму» стала аўтарскім разважаннем над псіхалогіяй сямейных адносін. Твор пачынаецца з малюнка сямейнай драмы: Ісмена вінаваціць Карыла, што той перастаў яе кахаць. Аўтар шукае прычыну разладу і разважае над праблемай тых шлюбаў, якія ўзніклі з надзей на сумеснае шчасце, але сутыкнуліся з крызісам сямейных адносін. «Krew się ostudzi... Rozum się wzbudzi // J zaczął pilnie już wglądać...» («Кроў астывае... Розум абуджаецца // І пачынае пільна ўзірацца...»), – канстатуе паэт пачуццёвы спад і ўзнікненне ў партнёраў крытычнага погляду на ўласны шлюб [1, с. 34].

Прыхільнік маральнасці ва ўсіх сферах чалавечых адносін, І. Быкоўскі дае параду для пабудовы шчаслівай сям’і Ён паэт вылучае тры якасці, якія павінны прысутнічаць ва ўзаемаадносінах: павагу, цноту і годнасць. Адчуваецца, што жыццёвы вопыт і шчаслівы ўласны шлюб дазволілі паэту глыбока разабрацца ў псіхалогіі шлюбных пар, даць парады, засцерагчы ад магчымых памылак.

Прадстаўленыя ў зборніку лірычныя песні дазваляюць меркаваць пра значны ўплыў на творчую манеру паэта традыцый сентыменталізму, якія праявіліся перш за ўсё ў прыярытэце індывідуальнага, натуральнага пачатку над грамадскім і нават цывілізацыйным («Адзінота»), пачуццёвага над рацыянальным («Ручаёк»), у зацікаўленасці псіхалогіяй чалавечых узаемаадносін («Чаму ў шлюбных парах...»). Унікальнасць чалавечай індывідуальнасці разглядаецца пісьменнікам як каштоўнасць, унутраны свет чалавека трактуецца як непаўторны, ён варты ўвагі мастака, як і стыхія перажываемых пачуццяў.

Ідылічны жанр, шырока прадстаўлены ў літаратуры антычнасці (Феакрыт, Біён, Вергілій), вядомы ў лацінскай літаратуры першага (каралінскага) адраджэння, у куртуазнай паэзіі сярэднявечча (пастарэла, вясковыя мінезангі), у эпоху барока, калі букалічная тэматыка ахапіла ўсе літаратурныя жанры, не быў забыты ў эстэтыцы класіцызму і сентыменталізму.

І. Быкоўскі не абышоў увагай згаданы літаратурны жанр і змясціў у зборніку дзве ідыліі, у якіх па-мастацку асэнсаваў філасофскія пытанні чалавечага быцця і этычны кодэкс паводзін жанчыны.

Першая ідылія – «Ціцір» – суправаджаецца эпіграфам з Вергілія «Tu, Tityre, lentus sub Umbra» («Ты, Ціцір, спакойны ў цені») з некаторай арфаграфічнай недакладнасцю ў варыянце І. Быкоўскага. Крыніцай цытавання стала алегарычна-букалічная Эклога І Публія Вергілія Марона, у якой пастух Ціцір славіць «юнага бога», што вярнуў герою шчаслівае жыццё разам з канфіскаванай зямлёй.

Ідылія «Ціцір» мае некалькі тэматычных пластоў і адлюстроўвае іншыя жыццёвыя рэаліі: на першы план выходзіць не столькі ўслаўленне шчаслівага быцця на ўлонні прыроды, колькі філасофскае асэнсаванне жыцця з хрысціянскіх пазіцый, пры гэтым назіраецца спалучэнне старажытнай рымскай міфалогіі і традыцый хрысціянства, што адлюстроўвае дастаткова арыгінальную аўтарскую светапоглядную пазіцыю. Лірычны герой шмат зведаў, перажыў любую жонку, а цяпер мае спадзяванні на дзяцей і ўнукаў. Пакуты і глыбокае адчуванне разлукі з каханай становяцца прычынай таго, што старац ператвараецца ў кіпарыс – дрэва вечнага смутку і жалобы. Аўтар заканчвае апавед словамі: «Pod drzewem tego kto siądzie cienia, // Wnet leje strumień łez Święty» («Хто сядзе ў цені таго дрэва, // Тут жа будзе ліць слёзы святыя») [1, с. 44]. Такім чынам, ідылія «Ціцір» вызначаецца філасофскай заглыбленасцю, ненавязлівым дыдактызмам, глыбокай элегічнай пачуццёваасцю, імкненнем спалучыць антычную традыцыю жанру з этыкай хрысціянскай веры.

Другая ідылія – «Гліцэра» – мае эпіграф, якім стаў выраз вядомага вастраслова XVIII стагоддзя маркіза дэ Б'еўра: «Божа! Што за слабая спроба абараняць нявіннасць ад спакусы, якая надзелена ўладай» [1, с. 45]. Пры гэтым, калі эпіграф з ідыліі «Ціцір» быў алузіяй да твора Вергілія і дазваляў І. Быкоўскаму адвольна абыходзіцца з сюжэтам, то эпіграф да ідыліі «Гліцэра» мае шчыльную сувязь з паэтычным тэкстам і сінтэзуе яго галоўную думку.

Цэнтральны вобраз твора – сірата Гліцэра, якая страціла любую маці. Геранія сустракае пана, які пачынае заляцацца да дзяўчыны, не забываючы пра шчодрыя падарункі. Наіўнасць і даверлівы погляд на свет прывялі геранію да спакушэння. Яна адчувае сорам, з болем скардзіцца маці і небу на сваю памылку, плачучы на магіле. Такім чынам, матыў галашэння становіцца адным з галоўных у творы, ён выклікае суперажыванне Гліцэры з боку чытача. Пан, бачачы пакуты дзяўчыны, супакойвае яе, кажа, што дабрачыннасць і цвёрдасць Гліцэры стрымалі яго ад кепскіх жаданняў. Шчаслівы фінал – шлюб герояў – завяршае ідылію. Як бачым, ідэйная накіраванасць твора заключана ў сцвярджэнні грахоўнасці спакушэння (а разам з тым і спакусніка, які надзелены ўладай) і абавязковасці высокіх маральных якасцей для дзяўчыны, што, на думку паэта, можа стаць асновай для шчаслівай жаночай долі.

Такім чынам, на матэрыяле разгледжаных ідылій можна гаварыць пра спецыфіку згаданага жанру ў творчасці пісьменніка, якая заключаецца ў прыярытэце маральна-этычнай праблематыкі, эмацыянальнай насычанасці, спалучэнні традыцый жанру ідыліі з павеамі сентыменталізму. На першы план у ідыліях І. Быкоўскага вылучаецца не столькі ўслаўленне бесклапотнага жыцця на ўлонні прыроды, колькі дыялектычнае разуменне пісьменнікам чалавечага існавання, вера ў Бога-стваральніка і ў непахіснасць маральных законаў.

Зборнік заканчваюць некалькі вершаў, сярод якіх вылучаецца «Роспач Люцынды». І. Быкоўскі, з'яўляючыся знаўцам антычнай міфалогіі, творча апрацаваў адну з вядомых легенд пра гібель старажытнагрэчаскай паэткі Сафо на беразе Леўкаты з-за нешчаслівага кахання. Верш, пабудаваны як унутраны маналог, дэманструе стан максімальнага псіхалагічнага напружання герані, якую губіць без узаемнасці каханне. «Serca nieszczęsne tu na tej Skale, // Chłódzą swój płomień grażąc się w fale» («Няшчасныя сэрцы з гэтай скалы, // Пагрузіўшыся ў хвалі, агонь свой астудзяць»), – Люцында ўпэўнена, што вызваленне ад пакут прыйдзе толькі разам са смерцю [1, с. 53].

Расчараваная гераіня кідае ліру, бо чароўныя гукі Апалона не здолелі крануць сэрца каханага. Заканчваецца верш спадзяваннем Люцынды, што няўдзячнага каханага здолее расчуліць смерць дзяўчыны. Такім чынам, на першым плане бачыцца эстэтызацыя пакут, аўтарскае жаданне як мага глыбей перадаць эмацыянальнае напружанне гераіні, паэтызаваць яе трагедыю кахання з мэтай яшчэ раз прадэманстраваць дамінуючую пазіцыю пачуццёвасці ў адносінах да рацыянальнага пачатку.

Наступны твор зборніка – паэма-прысвячэнне, адрасаваная Андрэю, як бачна з запісу ў дадатку, нейкай рэальнай асобе. Немалаважна адзначыць, што гэты твор раней з’яўляўся ў друку (зборнік «Вясковыя вечары», 1787 г.) пад назвай «Тадэвушу ад мяне», ён жа прыведзены ў мемуарах пісьменніка (1806 г.) з прысвячэннем Тадэвушу Мастоўскаму, які мог зацікавіць аўтара як выдавец збору твораў польскіх пісьменнікаў. Бытаваўшая ў бібліяграфіі пісьменніка пад рознымі назвамі паэма з’яўляецца своеасаблівым філасофскім разважаннем над жыццём і грамадскімі праблемамі эпохі. Пасля згадвання няпростага ўласнага жыццёвага шляху паэт ўхваляе адрасата, успамін пра якога становіцца адзіным суцяшэннем у дысгарманічнай рэчаіснасці. Дамінуючы матыў творчасці І. Быкоўскага, сканцэнтраваны на маральна-этычнай праблематыцы і нараканнях на неідэальнасць сучаснага паэту грамадства, становіцца стрыжнёвым у згаданай паэме і працягвае агульны настрой кнігі.

Праведзены ідэйна-мастацкі аналіз літаратурных тэкстаў са зборніка «Вясковыя развагі» дазваляе зрабіць наступныя высновы: шматжанравасць, шматтэмнасць праявітых і лірычных твораў зборніка сведчыць пра шырокі творчы дыяпазон І. Быкоўскага, моцны ўплыў эстэтычных тэндэнцый сентыменталізму тлумачыць аўтарскі прыярытэт эмацыянальнай сферы чалавечага быцця над *ratio*. Пісьменнік працягваў адстойваць пазіцыі маральнасці, шляхетнасці, гуманізму, без якіх верагодны сацыяльны рэгрэс. І. Быкоўскі глыбока ведаў культуру папярэдніх эпох, спрабаваў рабіць уласныя інтэрпрэтацыі сусветнавадомых літаратурных сюжэтаў, скарыстоўваючы для гэтага багатую палітру прыёмаў стварэння мастацкага вобраза. Адносна літаратурнай творчасці пісьменніка можна гаварыць пра наватарскі характар кнігі «Вясковыя развагі», у якой мы назіраем эвалюцыю творчай манеры аўтара, і гэта становіцца прычынай якасна новага ўзроўню мастацкіх твораў І. Быкоўскага.

СПІС ЛІТАРАТУРЫ

1. Bykowski, I. *Rozmyślania wieśniacze* / I. Bykowski. – Wilnia, 1799. – 70 s.
2. Потебня, А.А. Теоретическая поэтика / А.А.Потебня. – М., 1990.
3. Экклезиаст / Библия, Брюссель : Жизнь с Богом, 1989. – С. 885–896.

Gladkova A.A. The Ideological Literary Features in the Collection «The Village Reflection» by I. Bykovsky

The article reveals the ideological literary features in the poetry of Ignaty Bykovsky who wrote in the Polish language at the end of the XVIII-th century. The object of the research is the collection «The village reflection», which was published in Vilnya in 1799. For the first time the attempt was made of the ideological literary analysis in the poetry of I. Bykovski. It contributed to the development of one of the main directions of the literature science.

Рукапіс паступіў у рэдкалегію 10.12.2009